

Perspektive maslinarstva na otoku Lastovo

Sadašnje stanje

Maslinarstvo je na otoku Lastovo važna grana privrede i po ekonomskoj vrijednosti dolazi iza ribarstva i vinogradarstva. Riba, vino i ulje glavni su proizvodi stanovništva ovog otoka. Međutim, racionalnim uzgojem, povećanjem broja stabala i modernizacijom prerade današnji prihodi iz maslinarstva mogu se upravo udvostručiti.

Statistika prikazuje 14.500 stabala masline na ovom otoku. Vjerojatno je broj stabala veći, što se može zaključiti po proizvodnji ulja. Prosječno se na otoku proizvodi 4,5 vagona maslinovog ulja godišnje, Zadnjih deset godina zabilježene su dvije rekordne godine s proizvodnjom od 13 vagona (1954.) i 12 vagona ulja (1947.), jedna potpuno nerodna godina (1955.), dok se u ostalim godinama proizvodnja kretala od 2—4 vagona ulja (Sl. 1).

Ovaj relativno dobar prosječni prinos maslina dokazuje, da su na otoku klimatski i edafski uvjeti za uzgoj ove kulture vrlo povoljni. Maslinjaci se naime nalaze na rubovima dubokih, plodnih i mnogobrojnih polja, koja krase otok, okružena vrlo slikovitim brežuljcima obraslim karakterističnim ekzemplarima mediteranske flore. Tlo se u maslinicima ipak obrađuje, a ponekad i gnoji. U njima je zastupana većinom, sorta, Piculja, koja je produktivna, a po krupnoći ploda pripada skupini Drobnice ili Sitnice.

Berba masline ne obavlja se, već se plod kupi onda, kada pada sa stabla. Kako se peteljka Piculje čvrsto drži za plod, ovo kupljenje potraje u godinama jakog roda, čak i do travnja, dakako sa štetnim posljedicama po kvalitet i količinu ulja. Sorta Piculja po svojoj prirodi raste piramidalno i stvara visoka stabla, nadalje stabla su sađena pre-gusto, a racionalna se rezidba ne obavlja. Ove su okolnosti pogodovale ogoljavanju i bježanju u vis osnovnih grana. Zato stabla masline do-sižu i do 20 m, što naravski onemogućuje berbu. Zbog istih razloga onemogućena je također zaštita od bolesti i štetnika, među kojima naročito maslinova mušica i moljac reduciraju prinos i kvare kvalitet maslinova ulja.

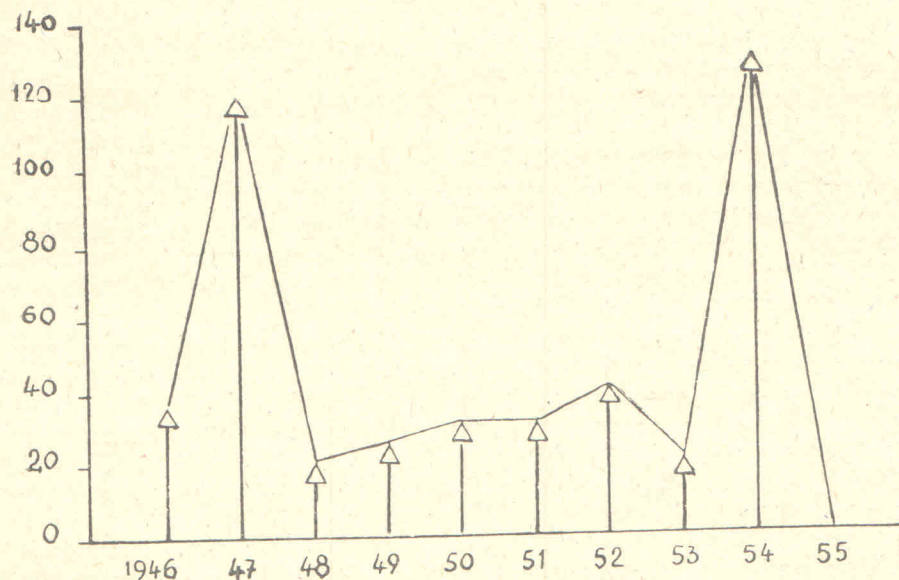
Na padinama brežuljaka, koji se izmijenjuju s plodnim poljima na otoku, nalaze se u skoro čistom sastavu relativno veliki kompleksi divlje masline, koje se kalemljenjem mogu privedi kulturi.

Preradu maslina obavlja zadružna uljara, koja ima dva pogona: glavni i pomoćni pogon, koji radi samo u godinama jakog roda ili u

slučaju kvara glavnog pogona. Dnevno se prosječno prerađuje 7.000 kg maslina s niskim randmanom ulja od 15%.

Prema tome sadašnje stanje maslinarstva na otoku označuju slijedeće karakteristike:

1. neracionalni uzgoj,
2. primitivna berba,
3. primitivna prerada,
4. neiskorišćene mogućnosti.

Sl. 1 - Proizvodnja ulja u tonama

Način unapređenja maslinarstva

Istaknuto je gore da na otoku Lastovo postoje mogućnosti da se prinosi iz maslinarstva povećaju za 100%. Da se ovo postigne, potrebno je poduzeti slijedeće osnovne mjere:

1. obnoviti postojeće maslinike,
2. kalemiti divlje masline,
3. modernizirati preradu masline i organizirati proizvodnju finog ulja.

Obnova postojećih maslinika mora obuhvatiti akcije prorjeđivanja, snižavanja krošnje, pomlađivanja starih stabala, čišćenja od truleži, prekalemljivanja s dobrim oprašivačima, gnojidbe i obrade u cilju vraćanja i održavanja ravnoteže između vegetacije i rodnosti. Osim toga potrebno je suzbijati bolesti i štetnike.

Treba napomenuti da se snižavanje krošnje i pomlađivanje masline vrši posebnim rezom, koji ima u vidu, pored ostaloga, vezu između korijena i osnovnih grana i svakako je za osudu rez »u glavu«, koji je u običaju kod naših maslinara.

Nakon izvršenja ovih mjera obnove maslinika imat ćemo kao rezultat:

a) stabla masline s nižom, pristupačnom krošnjom, što će omogućiti i pojeftiniti berbu rukom i zaštitu od bolesti i štetnika,

b) stabla, koja redovitije rađaju s većim prosječnim prinosom.

U sastavu šumskih elemenata mediteranske flore, koja prekriva brežuljke na otoku, nalazi se u dosta velikom postotku i divlja maslina. Ima pozicija, gdje je divlja maslina zastupana i sa 90%. Na ovakvim se položajima može pristupiti kalemljenju divlje masline. Akcija kalemljenja mora biti praćena ostalim meliorativnim mjerama za sprečavanje erozije. Naime, edafske prilike na padinama ovih brežuljaka sasvim su drukčije nego one u polju. Radi se o krševitim predjelima, jako su danas procesi erozije reducirani zbog pokrovnosti vegetacijom. Zbog toga uzgoj maslina na tim pozicijama mora biti ekstenzivan. Ovakvi tereni, osim s maslinama, mogu se vrlo sretno iskoristiti također za ispašu ovaca. Na ovaj način, kombiniranim uzgojem maslina i ovaca, mogu i krševita tla biti rentabilna.

Međutim, akcija unapređenja maslinarstva ne će dati očekivane rezultate, ako se prethodno ne usavrši i prerada. Postojeći uljarski pogoni na otoku zastarjeli su, zbog čega je randman ulja nizak, te je za 5% manje iskorišćivanje ulja, koje ostaje u kominama. Proizvodni troškovi prerade također su visoki. Nadalje, upotreba tople vode kod tiještenja, dugo ležanje ulja na vegetativnoj vodi, miješanje istog s vegetativnom vodom prilikom pretakanja, nečistoća u samoj uljari, povećao % kiseline i kvari kvalitet ulju. Pored toga sadržina slobodne kiseline u ulju povećava se zbog dugog držanja masline na stablu, napada maslinove mušice i neracionalnog spremanja do prerade. Zbog slabog kvaliteta ulja, naročito zbog visoke sadržine kiseline, tvornica ribljih konzervi na otoku ne može upotrebiti ulje ovdje proizvedeno, te je prisiljena nabaviti cca 3 vagona ulja, većim dijelom iz uvoza, uz veliki trošak.

Da se popravi takvo stanje, nužna je modernizacija uljare i organizacija proizvodnje finog ulja za potrebe tvornice ribljih konzervi na otoku.

Ne će biti moguće nabaviti odmah sva postrojenja, koja traži suvremena prerada masline, niti bi bilo pametno sadašnja baciti u staro željezo. Postojeće prese malog promjera klipa (20—30 cm), uz manji pritisak mogu se još uvijek iskoristiti za proizvodnju finog ulja. Međutim, drugo tiještenje moralo bi se vršiti u superpresi modernog tipa, većeg promjera klipa (400 mm) i pod jačim pritiskom (40—50 vagona ukupnog pritiska), da se dobije što veća količina dobrog, konzumnog ulja. Svakako uz superpresu treba odmah nabaviti također i jedan separator za ulje, želimo li sačuvati kvalitet i iskoristiti ulje, koje inače ostaje u murgu. Postepeno, pored superprese i separatora, moderna

uljara mora imati također spravu za pranje masline, drobilicu i mješalo. Ova su postrojenja potrebna za postizanje većeg randmana, kao i za proizvodnju finog ulja.

Za proizvodnju finog ulja, koje će odgovarati zahtjevima tvornice ribljih konzervi, nije dovoljno nabaviti samo separator, već je potrebno također organizirati berbu i zaštitu od maslinove mušice, a prerada u tu svrhu ima svoj dijagram rada.

Nužne su također druge manje preinake u samoj prostoriji uljare. Sadašnji pogon nije riješio pitanje primanja i čuvanja masline.

Ove tri osnovne akcije: obnova postojećih maslinika, kalemljenje divljih maslina i modernizacije prerade zahtijevaju svaka za sebe jedan konkretan akcioni program, koji bi služio kao putokaz nosiocima akcije unapređenja maslinarstva otoka Lastovo.

Potrebna investiciona sredstva za izvedbu ovih mjera, brzo će se amortizirati, jer će se prihodi udvostručiti.

L I T E R A T U R A

1. Morettini A.: Olivicoltura — REDA 1950.
2. Pastore R.: Miglioramenti tecnici che possono portarsi alla immediata applicazione pratica della coltura dell'olivo nel Mezzogiorno-Olivicoltura, 1955.
3. Zec J.: Sortiment masline u Dalmaciji, 1952.
4. Carrante V.: I possibili immediati miglioramenti dell'elaiotecnica meridionale, Olivicoltura, 8, 9, 10 — 1955.
5. Carrante V., Strusi A., De Donno S.: Secondo contributo alle esperienze di oleificio, Roma, 1952.

Ing. MILAN MACELJSKI

Problematika rasadnika u vezi s kalifornijskom štitaštom uši*

Uvidom u historijat širenja kalifornijske štitašte uši (*Aspidiotus perniciosus*) kod nas, možemo vidjeti veliku, i nažalost, negativnu ulogu, koju su u tome odigrali voćni rasadnici. Pa još i sada mnoge novootkrivene zaraze ovog štetnika u dosada nezaraženim krajevima Like, Istre i Dalmacije, nastale su prijenosom rasadničkog materijala iz zaraženih rasadnika. Zbog toga je problematika rasadnika u vezi s kalifornijskom štitaštom uši bila predmet čestih diskusija i polemika, a te diskusije traju još i danas bez vidljivih rezultata. Stoga bi ovaj referat trebao da sažme nejasna ili nedovoljno jasna pitanja i da bude povod stvaranju zaključaka i konkretnih prijedloga za poboljšanje sadašnje situacije u vezi s ovim problemom.

* Referat održan na savjetovanju stručnjaka za zaštitu bilja NRH na dan 12. XII. 1955.